

DOI: 10.36719/2663-4619/59/14-17

Namaz Rizvan oğlu Manafov
Mingəçevir Dövlət Universiteti
manafov49@mail.ru

ŞƏRQŞÜNAS ALİM – MƏHƏMMƏD SADIQ BƏY AĞABƏYZADƏ

Xülasə

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin süqutundan sonra ölkəni tərk edən dəyərli ziyalılardan biri də Cümhuriyyət dövründə Daxili İşlər nazirinin müavini işləmiş (23 oktyabr 1918 - 23 dekabr 1919) Məhəmməd Sadiq bəy Ağabəyzadədir.

M.S.Ağabəyzadə 15 mart 1865-ci ildə Göyçay rayonunda anadan olmuş, 1883-cü ildə Bakı realni məktəbini, 1886-cı ildə Peterburqda Mixaylov Topçular məktəbini və 1896-cı ildə Şərq dilləri fakültəsini bitirmişdir.

Türkistanda hərbi xidmətdə olan Məhəmməd Sadiq bəy Ağabəyzadə general-mayor rütbəsinə yüksəlmiş və 1904-cü ildə Aşqabadda Türkmən dilinin qrammatikasına dair dərs vəsaiti çap etdirmişdir.

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətində Daxili İşlər nazirinin müavini işləmiş Məhəmməd Sadiq bəy Demokratik Respublikanın polis orqanlarında islahat konsepsiyasını hazırlamışdır.

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin süqutundan sonra Türkiyədə, Fransada ağır mühacir həyatı yaşamış M.S.Ağabəyzadə 1926-cı ildə Lvov Universitetinə dəvət olunur.

Məhəmməd Sadiq bəy Ağabəyzadə 1927-ci ildən ömrünün sonuna qədər burada türk, fars, ərəb dillərini tədris etmiş, Polyak dilində türk, ərəb və fars dillərinin qrammatikasına aid dərsliklər yazmışdır. M.S.Ağabəyzadə Lvov Universitetində Şərqşünaslığın əsasını qoymuşdur.

Açar sözlər: *Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti, şərqşünas alim, general-mayor, nazir müavini, Lvov Universiteti*

Orientalist scientist - Mahammad Sadig bay Aghabayzada

Summary

Collapse of Azerbaijan Democratic Republic meant to lose valuable personalities, outstanding intelligents' leaving the country, condemned to live expatriation life. One of the outstanding intelligents is Mahammad Sadig bay Aghabayzada who had worked as deputy minister of Internal Affairs (October 23, 1918 – December 23, 1919) in APR.

M.S.Aghabayzada who was born in Goychay county in Baku province on March 15, 1865, finished Baku realni school in 1883, Mikhaylov Topchular school in Petersburg in 1886. He entered education department on Oriental languages of Russia ministry of foreign affairs in 1896 and finished with excellent marks.

During the period of char Russia M.S.Aghabayzada, who served in Turkustan was known as outstanding general, as well as orientalist scientist. His manual on grammar of Turkman language written in Russian language was published in Ashgabad in 1904.

General-major Mahammad Sadig bay Aghabayzada was appointed as deputy minister of Internal Affairs after establishment of first democratic republic in muslim East on May 28, 1918. M.Aghabayzada tried unwearingly for activity and development of Azerbaijani national independent police. He prepared reform conception in police of the Republic of Azerbaijan.

Mahammad Sadig bay left Istanbul and went to France, lived in Paris and Nice. M.S.Aghabayzada passed oppressive life in France, he stayed unemployed for long time. In 1926 professor of Lvov University in Poland Zigmund Smogorjevski invited M.Aghabayzada to Lvov University to give lecture on turkish and persian languages. Mahammad Sadig bay Aghabayzada taught turkish, arabian, persian languages from 1927 till the end of his life here. He wrote manuals on grammar of turkish, arabic and persian languages in Poland language. He founded Oriental languages studying in Lvov University.

Key words: *Azerbaijan Democratic Republik, orientalist scientist, general-mayor, deputy minister, Lvov University*

Giriş

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin süqutu dəyərli şəxsiyyətlərin itirilməsi, görkəmli ziyalıların ölkədən getməsi, mühacir həyatı yaşamağa məhkum edilməsi demək idi. Belə görkəmli ziyalılardan biri də Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövründə Daxili İşlər Nazirinin müavini işləmiş Məhəmməd Sadiq İsmayıl bəy oğlu Ağabəyzadədir.

“İsmayıl bəy Ağabəyov Əli bəy Hüseynzadənin əmisidir. Məkkədə dünyasını dəyişmiş İsmayıl bəyin övladları, yəni Əli bəyin əmisi uşaqları - Sadiqpaşa, Həzrət bəy, Badam xanım və Rəhim bəydir...”

Əli bəyin ən yaxın dost və silahdaşlarından olan Sadıqpaşa məşhur general- şərqsünas Məhəmməd Sadıq bəy Ağabəyzadədir (Azər Turan. “Əli bəy Hüseynzadə”, səh. 210).

Məhəmməd Sadıq bəy (bəzi sənədlərdə Sadıq bəy, Sadıqpaşa, Məmmədsadiq) Ağabəyzadə (Ağabəyov) 1865-ci il mart ayının 15-də Bakı quberniyasının Göyçay qəzasında anadan olmuşdur. Əslən Salyanın məşhur Ağabəylilər nəslindəndir.

Türküstanın son dərəcə çətin və mürəkkəb şəraitində hərbi xidmətdə olan Məhəmməd Sadıq bəy Ağabəyzadə öz vəzifə borcunu şərəf və ləyaqətlə yerinə yetirir və eyni zamandayərlə xalqın yaşayış tərzini, məişəti, adət-ənənəsi ilə maraqlanır, atalar sözlərini və məsəlləri toplayır, türk xalqlarının dil xüsusiyyətlərini dərinlən öyrənirdi.

Türkmən atalar sözləri və məsəllərini toplayan M.S.Ağabəyzadə 1904-cü ildə Zakaspi vilayəti türkmənlərinin ləhcəsinə dair “Учебник тюркменского наречия с приложением сборника пословиц и поговорок тюркмен Закаспийской области” dərsliyini yazır. Rus dilində yazılmış, 135 səhifədən ibarət olan bu dərslik 1904-cü ildə Asxabadda (o vaxtlar Aşqabada belə deyirdilər).

K.M.Fedorov mətbəəsində çap edilir. Bu əsər şərqsünas P.Şimkeviçin kitabından (1892) sonra Türkmən dilinə dair ikinci dərslikdir.

M.Ağabəyzadənin dərsliyi diqqət mərkəzinə düşdü. Sonradan görkəmli şərqsünas kimi məşhur olan, tarix elmləri doktoru, professor, Orta Asiya (Daşkənd) Dövlət Universitetinin yaradıcılarından biri, Tacikistan SSR Dövlət Akademiyasının akademiki (1951), Özbəkistan SSR Dövlət Akademiyasının müxbir üzvü (1943), Tacikistan SSR Elmlər Akademiyasının Tarix, Arxeologiya, Etnoqrafiya İnstitutunun direktoru (1954-cü ildən) Aleksandr Aleksandrovich Semenov (1873-1958) Moskva Universitetinin “Этнографическое обозрение” (Moskva, 1904, №4, c. 169-172) jurnalında Məhəmməd Sadıq bəy Ağabəyzadənin dərsliyi haqqında müsbət fikir söylədi. İstedadlı şərqsünas, sonradan Petroqrada Şərq dilləri Universitetinin rektoru (1922-1925), SSRİ Elmlər Akademiyasının akademiki (1925-1929) Aleksandr Nikolayevich Samoylovich (1880-1938) də Məhəmməd Sadıq bəyin kitabını yüksək qiymətləndirdi.

P.Şimkeviçin kitabından fərqli olaraq M.S.Ağabəyzadə öz əsərində təqdim etdiyi nümunələrin transkripsiyasını və ərəb əlifbası ilə yazılışını da göstərmişdir. Bu, dərslikdən istifadə edənlərin işini asanlaşdırırdı. Mətnlərdə işlənmiş sözlərin rus dilinə tərcüməsi də müsbət hal kimi qiymətləndirilir. Kitabın sonundakı əlavələr onun dəyərini daha da artırır. Türkmən dilini və onun folklorunu diqqətlə araşdıran M.S.Ağabəyzadə zəngin materiallar toplayıb, kitabın sonunda ayrıca bir başlıq vermişdi. Burada müəllifin topladığı 160 atalar sözü və məsəllər oxucuya təqdim olunur, atalar sözü və məsəllərin rus dilinə tərcüməsi verilir. Bu əsər Məhəmməd Sadıq bəy Ağabəyzadənin gərgin əməyinin, yorulmaz fəaliyyətinin məhsulu idi. Folklor nümunələrinin ustalıqla, dəqiqliklə tərcüməsi, onların qarşılığının tapılması, hətta ən istedadlı tərcüməçiləri də razı salır. Bəzən rus şərqsünasları hansı sözdə, mənə incəliyində müəlliflə mübahisə etsə də, Ağabəyovun türkmən dilini, türkmən məişətini, adət-ənənəsini, yaşayış tərzini, “səhra cəngavərləri”nin xarakterini ustalıqla öyrəndiyini qeyd edirlər.

Məhəmməd Sadıq bəy əsərə böyük məsuliyyətlə, bu sahədə təcrübəsi olan əsl şərqsünas alim kimi yanaşmışdı. Bu illərdə Türkmənistanda 30-a yaxın dialekt və şivə var idi. Türkmənistanın mərkəzində teke dialektində, qərb və şimal vilayətlərində yomud dialektində, şərqdə, Amudərya ətrafında ərəp dialektində, İran və Özbəkistanla sərhəd rayonlarda noxur, jevli, xasartlı, eski, çandır, bayat və s. dialektlərdə danışdılar. Türkmən dilinidəqiq edəndə bu dialektləri fərqləndirə bilmək, konkret bir dialektə, ləhcəyə əsaslanmaq, onutəsvir etmək lazım idi. Birinci dərsliyin müəllifi P.Şimkeviç konkret bir dialektə əsaslanmırdı, onun gətirdiyi nümunələrin yeri, “ünvanı” göstərilirdi. P.Şimkeviçdən fərqli olaraq M.S.Ağabəyzadə türkmən ləhcələri ilə yaxından tanış idi və Ağabəyzadə Axal-Teke ləhcəsinin təsvirini əsas götürmüşdü. Sonradan bu ləhcə türkmən ədəbi dilinin əsasını təşkil etdi. Müasir türkmən ədəbi dili 20-ci əsrin əvvəllərində teke dialekti əsasında formalaşdı.

Bəzi tədqiqatçıların fikrinə görə M.Ağabəyzadənin əsərində türkmən dilinin qrammatikası kifayət qədər dolğun şəkildə verilməmişdir. Bu, aydındır. Məhəmməd Sadıq bəyin kitabı elmi, nəzəri qrammatika deyil, Türküstanda yaşayan və işləyən ruslara türkmən dilini öyrətmək və türkmən folkloru ilə tanışlıq məqsədilə yazılmış dərslikdir.

Məhəmməd Sadıq bəyin türkmən dili və onun folklorunu təsvir edən bu əsəri Buxara əmiri Seyid Mir Əbdül Əhəd xan (1859-1910) və onun vəliəhdi Seyid Alim xanın (1880-1944) nəzərindən yayınmadı. Buxara əmiri Əhəd xan elmi xidmətinə görə Məhəmməd Sadıq bəy Ağabəyzadəni əmirliyin ali mükafatı “Qızıl Ulduz” ordeni ilə təltif etdi. Çar ordusunda xidmət illərində M.Ağabəyzadə Buxara əmirliyinin fars “Şire Xorşid” ordeninə və əmirliyin daha iki ordeninə layiq görüldü.

Bu gün Türkmənistan Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü (akademik) Muradgəldi Söyüqov Türkmənistanda türkölogiyanın inkişafından danışanda (“Akademik baxış dergisi”, sayı: 37. Temmuz-Ağustos 2013) türkmən dili və onun folklorunun öyrənilməsinə hələ XIX əsrin sonu və XX əsrin

əvvəllərindənbaşlandığını və bu işdəşərqşunaslardan P.Şimkeviç və M.S.Ağabəyzadənin xidmətlərini, onların ilk kövrək addımlarını qeyd etməyi də unutmur. Məhəmməd Sadiq bəy Ağabəyovun bu dərsliyi Moskvada Rusiya Milli Kitabxanasında (Saxlanma yeri - S 60/94 T 1/192) və Aşqabadda Türkmənistan Dövlət Kitabxanasında saxlanılır.

1918-ci il may ayının 28-də müsəlman şərqində ilk parlamentli respublika-Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yaranmasını Məhəmməd Sadiq bəy Ağabəyzadə sevinclə qarşıladı.

F.Xoyskinin rəhbərlik etdiyi milli hökumət general M.S.Ağabəyzadəni Bakıya dəvət etdi və 1918-ci il 23 oktyabr tarixli qərarla Məhəmməd Sadiq bəy Ağabəyzadə AXC-nin Daxili İşlər Nazirinin müavini vəzifəsinə təyin olundu.

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin süqutundan sonra Məhəmməd Sadiq bəy Ağabəyzadə mühacirətdə - əvvəl İstanbulda, sonra Paris və Nissada yaşadı, uzun müddət işsiz qaldı.

İyirminci əsrin 20-cı illəri Polşada şərqşunaslığın çiçəklənmə dövrüdür. Krakov, Poznan, Lvov universitetlərində ərəb, türk, fars dillərinə maraq artırdı. Əsasi 1661-ci ildə qoyulmuş Yan Kazimir adına Lvov Universitetinin tədrisplanına 1926-1927-ci ildən ərəb, türk, fars dillərinin öyrənilməsi də daxil edilmiş, bu dillərdə yaranmış ədəbiyyatı, islam sivilizasiya tarixini tədris etmək zərurəti yaranmışdı.

Şərq dilləri müəllimi vəzifəsinə bir neçə namizəd təklif olunsada, bu məsuliyyətli işi öhdəsinə götürən, şərq dillərini yaxşı bilən namizəd tapılmırdı.

Polşanın Lvov Universitetinə yeni dəvət olunmuş, universitetdə Şərqşunaslıq kafedrasını yenidən qurmaq, inkişaf etdirmək, bütün dünyada tanıtmaq tapşırığı almış Ziqmunt Smoqorjevskinin təklifi kafedrada yekdilliklə müdafiə olundu: Şərq dillərinin tədrisi Məhəmməd Sadiq bəy Ağabəyzadəyə həvalə olunsun. Universitetin Humanitar fənlər şurası fakültənin təklifini bəyənilib təsdiq etdi.

M.S.Ağabəyzadə Polşaya dəvət olundu və 1926/1927-ci tədris ilindən Yan Kazimir adına Lvov Universitetində müəllimlik fəaliyyətinə başladı.

Məhəmməd Sadiq bəyin məşğələləri həftədə 5 saat türk dili, 3 saat fars dili olmaqla ikinci semestrdən başlayıb, 3 semestr üçün nəzərdə tutulmuşdu. Sonradan türk dili həftədə 8 saat, fars dili 5 saat tədris olundu. Türk dili iki səviyyədə öyrənilirdi: Birinci səviyyədə elementar grammatika, ikinci səviyyədə qrammatika və oxu. M.S.Ağabəyov tələbələrə ərəb qrafikalı türk əlifbası və yeni latın qrafikalı türk əlifbası haqqında məlumat verir; sadə mətnlərin oxusunu keçirir və türkcə söhbət aparırdı; tələbələr eyni zamanda polyak dilindən türk dilinə tərcümələr edir; türkcə qəzet materialları oxuyurdular.

Tələbələrin türk dilini daha yaxşı mənimsəməsi üçün Polşanın Yan Kazimir adına Lvov Universiteti türk dilində buraxılan qəzet və jurnallara abunə yazılmışdı. Məhəmməd Sadiq bəyə bu işdə onunla daim əlaqə saxlayan Əli bəy Hüseynzadə kömək edirdi

M.S.Ağabəyzadə tələbələrə fars dilini də yüksək səviyyədə tədris edirdi: Aşağı kurs tələbələrinə qrammatika və oxu; orta kurs tələbələrinə sadə mətnlərin oxusu və müsahibələr; yuxarı kurs tələbələrinə mətn və müsahibələr.

Sonrakı illərdə Məhəmməd Sadiq bəy universitetdə ərəb dilini də tədris etdi.

İlk illər M.S.Ağabəyzadə çox gərgin işləyirdi. Şərq dili müəlliminə olan tələbatı nəzərə alaraq Lvov Ticarət Akademiyasında da şərq dillərini tədris etməyə razılıq vermişdi.

Hər iki ali məktəbdə tələbələrin əksəriyyəti polyak olduğundan, Məhəmməd Sadiq bəy polyak dilini də öyrənirdi.

Tələbələr Avropada nəşr olunmuş dərsliklərdən istifadə edirdilər vəbu, xarici dili bilməyən polyak tələbələr üçün çətinlik yaradırdı. Bütün bunları nəzərə alan M.S.Ağabəyov Lvov Universitetinin tələbələri üçün polyak dilində türk dilinin qrammatikası (Sadyk Bej. Qramatika jezyka tureckiego uzytku studentow Lwowskiego Instytutu Orientalistycznego, rekopis, ANOiP, MMLiİL, KIII-7/101) dərsliyini yazdı (4). Bu, polyak dilində yazılmış türk dilinin qrammatikası haqqında ilk dərslikdir (əlyazma). Polşanın Krakov arxivində bu dərslik 1930-cu ilin sənədləri arasında saxlanılır. Dərslik müxtəlif kağızlarda, müxtəlif illərdə yazılıb. Dərsliyin birinci hissəsi 113 səhifə, ikinci hissəsi 85 səhifədir. Bəzi fəsillər onun 1929-cu ildə yazıldığını göstərir. Bu dərsliyə görə universitet pəhbərliyi müəllifə 500 dollar mükafat verdi.

Bunun ardınca M.S.Ağabəyzadə (1930-cu il) polyak dilində yeni bir dərslik fars dilinin qrammatikasını yazdı (Sadyk Bej, Gramatyka jezyka perskiego dla uzytku studentow Lwowskiego Instytutu Orientalistycznego, rekopis, ANPiP, MMLiİL, sygn. KIII-7/102). Ayri-ayri materiallar məcmusu olan bu kitab (əlyazma) 123 səhifədən ibarətdir (4).

1934-cü ildə Məhəmməd Sadiq bəy Ağabəyzadənin polyak dilində üçüncü dərsliyi “Ərəb dilinin ibtidai qrammatikası” kitabı nəşr olundu (M.Sadyk – Bey. Elementarna gramatyka jezyka arabskiego. Lwow, 1934). Müəllif ön sözdə qeyd edir ki, bu kitab ərəb dilini öyrənmək istəyənlər üçün nəzərdə tutulmuşdur və onun yazılışında Avgust Perierin fransız dilində yazdığı yeni ərəb dili qrammatikası (1928-ci il) əsas götürmüşdür” (4).

M.S.Ağabəyzadənin ən böyük üstünlüyü bu kitabın Polyak dilində yazılması idi. Bu əsərə təkcə Lvov Universitetində deyil, Polşanın digər elm və mədəniyyət ocaqlarında da maraq böyük idi. Kitab Varşava

Milli Kitabxanasına, Krakov kitabxanasına, Vilnus Universitet kitabxanasına (ovaxt Vilnus Polşanın tərkibində idi), Lyublina Universitetinə və başqa elmi hissələrə göndərildi.

Bu əsər Məhəmməd Sadiq bəyin hörmətini daha da artırdı. Polşa Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü, Rusiya Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü Vladislav Lyudviqoviç Kotviç 8 sentyabr 1934-cü il tarixli məktubunda Məhəmməd Sadiq bəyin əməyini yüksək qiymətləndirir, polyak dilində ərəb dili qrammatikasını yazmağın çətin və ağır iş olduğunu deyir. V.Kotviç yazır: “Çətin və ağır işi başa çatdırdığınıza görə özünüzdü təbrik edə bilərsiniz”.

Yan Kazimir adına Lvov Universiteti o illər Avropada həqiqətən şərqsünaslığın mərkəzinə çevrilmişdi. Burada V.Kotviç (monqol, mancur dillərini tədris edir və tədqiqatlar aparırdı), Z.Smoqojevski (ərəb dili və islamşünaslığı tədris edirdi, 1931-ci ildə vəfat etdi), M.S.Ağabəyzadə (türk, fars, ərəb dillərini tədris edirdi) kimi istedadlı professor və müəllimlər çalışırdı. “V.Kotviç, Z.Smoqojevski və M.S.Ağabəyzadə Lvov – Peterburq Şərqsünaslıq məktəbinin özəyini təşkil edirdilər” (2).

Məhəmməd Sadiq bəy əsil poliqlot idi. O, sevdiyi ana dilindən-Azərbaycan dilindən başqa, 10 dil bilirdi - türk, ərəb, fars, türkmən, rus, ingilis, fransız, polyak, son illərdə isə Alman və ukrayna dillərini də öyrənmişdi.

Tələbələr, müəllim yoldaşları ona sadəcə “Sadiq bəy” deyər müraciət edirdilər (dərslərlərini də bu imza ilə yazırdı).

“Sadiq bəy” – bu sözün arxasında həqiqət, ədalət, mərifət, məhəbbət, qəhrəmanlıq, mərdlik dayanırdı. Ortaboyu, arıqbədənli, səliqəli və şux geyinən bu adam işdə tələbkar, həyatda sadə və son dərəcə təvazökar idi. Məhəmməd Sadiq bəy tələbələrinə şərq dillərini, xüsusən türk dilini və Azərbaycan folklorunu sevirə bilmişdi. Həmin tələbələrdən Teofil Bolodimirski, Maryan Leviski, Omelyan Prisak, Tadeus Leviski, František Maxalski və başqaları sonradan tanınmış şərqsünas kimi məşhur oldular.

1939-cu ildə SSRİ və Almaniya Polşaya təcavüz etdi. Sovet ordusu Lvovu zəbt edib, Qərbi Ukraynanı SSRİ ərazisinə qatdı. Yan Kazimir adına Lvov Universitetinin adı dəyişdirilib, İvano Franko adına Lvov Universiteti oldu.

İndi universitetdə dərslər polyak dilində yox, ukrayn dilində aparılırdı. Məhəmməd Sadiq bəy qısa bir vaxtda ukrayn dilini öyrəndi. 1941-ci ildə M.S.Ağabəyzadəyə dosent adı verdilər.

1941-ci ilin yayında Alman faşistləri Lvovu tutdu. Lvov qapalı şəhərə çevrildi. Universitet fəaliyyətini dayandırmaq məcburiyyətində qaldı. Qeyri-rəsmi olsa da “gizli fakültələr” fəaliyyətə başladı. Fars və türk dilləri dərsləri Məhəmməd Sadiq bəyin mənzilində (Lvov, Senator küçəsi 6/5) keçirdi.

Universitetin fəaliyyətini dayandırması, səhhəti ilə bağlı ağır vəziyyət yaşı 75-i keçmiş şərqsünas - alimi sıxırdı. M.S.Ağabəyzadənin yeganə gəlir mənbəyi bir-neçə tələbəyə verdiyi özəl dərslər idi.

1942-ci ildə Məhəmməd Sadiq bəyin geniş, işıqlı mənzilini və zəngin kitabxanasını “bəyənen” alman zabitlərindən biri bura köçdü, Məhəmməd Sadiq bəyin bəzi qiymətli kitablarını Almaniyağa göndərdi.

Xəstə Məhəmməd Sadiq bəy yaxşı qızdırılmayan, yarıqaranlıq zirzəmi tipli otağa köçməyə məcbur oldu. 1942-ci ilin sonunda onun sağ əli iflic oldu, əlavə köməyə ehtiyacı yarandı. Bu zaman M.C.Ağabəyzadənin qayğısına sevimli tələbələri Olqa Bak və onun həyat yoldaşı, Tadeus Leviski, Severina Vilkoşinskaya, Teodozi Krulyova qalırdılar.

Məhəmməd Sadiq bəy Ağabəyzadə son ürək sözlərini tələbələrinə dedi, vəsiyyətini tələbəsi Tadeus Leviskiyə etdi: “Qardaşlarım gəlməsə... nəyim varsa sənə qoyub gedirəm... Mənə uzun müddət sədaqətli xidmətinə görə pani Severina Vilkoşinskaya 300 zlot, Teodozi Krulyovaya 100 zlot, Olqa Voşçakamənim tələbəmə bir kitab və istədiyini üç val verərsiniz.”

Məhəmməd Sadiq bəy Ağabəyzadə 1944-cü il noyabr ayının 9-da vəfat etdi. Dostları onu Lvov şəhərinin Liçakovski qəbiristanlığında müsəlman adət ilə dəfn etdilər. Üzü Kəbəyə sarı...

Ədəbiyyat

1. Abbasov İlham. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövründə polis orqanlarının təşkili və fəaliyyəti. “Xalq qəzeti”. 2014. 6 iyul, N 142. S.4
2. Абдуллабекова Г.Азербайджанско-польские литературные контакты в девятнадцатом и начале двадцатого веков. Баку, 2012
3. Səmədli Əli İki ömür yaşayan adam (sənədli povest), Bakı-1999, Hərbi nəşriyyat, səh. 107.
4. Grzegorz Gilewski. Działalność dydaktyczno-naukowa Mohameda Sadyka beja Agabeyzadze na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie. “Przeglad Orientali+styczny nr3-4, 2016.

Rəyçi: dos. M.İsmayılov

Göndərilib: 05.11.2020

Qəbul edilib: 07.11.2020